

Bog anmeldelse.

Pontus E. Fahlbeck: Sveriges Adel. Första Delen: Ätternas Demografi. Lund 1898.

For nogle Aar siden greb det rets- og statsvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet en Lejlighed til at udnævne Prof. Fahlbeck til Æresdoktor. Sin Tak har han udtalt ved at dedicere Fakultetet dette stort anlagte Værk, og hvilken Mening man end vil danne sig om de benyttede Methoders Frugtbarhed og Resultaternes Righoldighed, saa vil man snart komme paa det Rene med, at det er et Værk, som Fakultetet kan være bekendt. Der er noget storslaaet ved hele denne Opgave, saaledes at ville se en Stand i Historiens Lys, at iagttage dens Livsytringer og studere Lovene for Slægternes Svækkelse og Død i Sammenligning med, hvad der gælder andre Samfundsklasser. Det nye viser sig, naar man i sine Tanker prøver paa at rubricere den i et af den moderne Videnskabs mange Felter; det er maaske ikke let at sige, om det er Sociologi eller Historie; saaledes gaar det ofte nogle af de interessanteste Frembringelser i den moderne Forskning; det er f. Ex. ogsaa Tilfældet med Ammons genialt anlagte og fortjenstfulde -- om end i mange Retninger forfejlede -- Arbejder, Pionerer, der søge at tilføre Viden-

Bog anmeldelse.

Pontus E. Fahlbeck: Sveriges Adel. Första Delen: Ätternas Demografi. Lund 1898.

For nogle Aar siden greb det rets- og statsvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet en Lejlighed til at udnævne Prof. Fahlbeck til Æresdoktor. Sin Tak har han udtalt ved at dedicere Fakultetet dette stort anlagte Værk, og hvilken Mening man end vil danne sig om de benyttede Methoders Frugtbarhed og Resultaternes Righoldighed, saa vil man snart komme paa det Rene med, at det er et Værk, som Fakultetet kan være bekendt. Der er noget storslaaet ved hele denne Opgave, saaledes at ville se en Stand i Historiens Lys, at iagttage dens Livsytringer og studere Lovene for Slægternes Svækkelse og Død i Sammenligning med, hvad der gælder andre Samfundsklasser. Det nye viser sig, naar man i sine Tanker prøver paa at rubricere den i et af den moderne Videnskabs mange Felter; det er maaske ikke let at sige, om det er Sociologi eller Historie; saaledes gaar det ofte nogle af de interessanteste Frembringelser i den moderne Forskning; det er f. Ex. ogsaa Tilfældet med Ammons genialt anlagte og fortjenstfulde -- om end i mange Retninger forfejlede -- Arbejder, Pionerer, der søge at tilføre Viden-

skaben nyt Stof, og hvis Anstrængelser man lærer noget af, enten Resultaterne blive positive eller negative.

Forfatteren er ikke gaaet tomhændet og uforberedt til sin Gerning. Hans aandfulde Afhandling om Stænder og Klasser er som et Varsel om denne Bog, og han har fordybet sig i Statistikens Metoder, inden han tog fat paa Materialet, hvad et dygtigt Arbejde om de statistiske Typer bærer Vidne om. Og ikke heller er han gaaet let hen over det foreliggende Stof. Dette første Bind af hans Værk indeholder en Mængde Oplysninger om de enkelte Slægter, som ville have deres selvstændige Værdi som Bidrag til Forstaaelse af Sveriges Historie. Jeg tænker f. Ex. paa de interessante Oplysninger, om hvilke Monarker det er, som have kreeret Adelsslægterne — hvor bl. a. Dronning Kirstine staar med en uhyre Mængde Adelsophøjelser — eller paa Sammenstillingerne af Adelsslægternes forskellige Afstamning til Belysning af den store Tilførsel fra fremmede Lande, der foregik i Sveriges som i Danmarks Adel, eller paa de forskellige Livsstillinger, Stamfædrene indtog osv. osv. Eller lad os tænke paa Fahlbecks Oplysninger om Dødsfaldene i Krig og hans Betragtninger over denne Dødsarsags Andel i, at Slægterne forsvinde, som naar det viser sig, at ikke mindre end 11 Slægter uddøde i Slaget ved Pultava. medens han iøvrigt kommer til det Resultat, at denne Kilde til Adelsslægternes Forsvinden ikke har været særlig stor. Alt dette vidner om, at denne utrættelige Syslen med Adelsslægternes Historie ikke har været forgæves.

Men efter Undersøgelsernes hele Anlæg er alt dette dog kun Biprodukter. Hvad han vil, er at følge

Adelsætterne fra Slægtled til Slægtled, og se hvorledes og hvorfor Ætterne voxe op og trives, og hvorfor de saa senere stagnere og udslukkes. Man faar her en Række af interessante Sammenstillinger, der vise Adelsætternes »Dødelighed« og »Middellevetid«, og som give Forfatteren Anledning til en Række aandfulde Betragtninger.

Som de væsentligste Grunde til, at Slægterne dø ud, d. v. s. at den sidste mandlige Ætling forsvinder, ser Forfatteren Colibatet og den aftagende Forplantningsevne. Der er mange interessante Oplysninger, som føres frem til Belysning heraf. Tage vi f. Ex. de Adelslægter, der ere uddøde i 4de Led, da se vi i første Led næsten 4 Børn pr. Ægteskab, i andet kun henad 4, i 3die kun 2,6 og i fjerde ikke mere end $\frac{3}{4}$. En ligesaa talende Talrække viser sig, naar man spørger om, hvormange ugifte der er i hvert Slægtled. I Fireledsslægterne havde de to midterste Led kun en ugift blandt 3 voxne Mænd, i fjerde Led derimod ikke mindre end 2. Ligeledes viser det sig, at Antallet af barnløse Ægteskaber stiger fra Slægtled til Slægtled; det er 11 pCt. i første Led, 17 i andet, 21 i tredie og ikke mindre end 62 i fjerde.

Selvfølgelig har ogsaa Fordelingen efter Køn sin store Betydning. Thi en Slægt er uddød i genealogisk Forstand, naar der ikke findes mandlige Ætlinge, selv om der er talrige Pigeflokke, der gifte sig og faa mange Børn. Atter her fremdrager Forfatteren mærkelige Tal. I Fireledsslægterne var der i 2det Led 5 Drengene for hver 4 Piger, i 4de Led er Forholdet akkurat omvendt, og lignende Fænomener vise sig i de andre Grupper af Slægter. Det er allerede mærkeligt, at Overvægten

af Drengene er saa stor i det første Led. selv om Talmaterialet nu ikke er større, end at Tilfældighederne kunne spille Undersøgeren ikke saa faa Puds, og der er her et Forhold, som det er værd at sætte Fingeren paa og undersøge nærmere.

Alt dette har den største Betydning, naar det gælder at give en pathologisk Beskrivelse af de Adelslægter, der ere døde bort. Dette Sygdomsbillede er ligesaa vigtigt i Sociologien, som naar det i Lægevidenskaben gælder om at faa et paalideligt Billede af Alderdomssvagheden i det menneskelige Legeme. Men idet man følger den fremadskridende Atrofi, har man ganske vist ikke dermed faaet de dybere liggende Aarsager, og dette er heller ikke sket ved Professor Fahlbecks Undersøgelser, og vil næppe kunne lade sig gøre, naar man ikke bygger Undersøgelsen paa en nøje Betragtning af de Individider, hvoraf Adelslægterne bestaa.

Der vil i enhver Stand altid være talrige Familier, der dø ud, uden at man behøver at tillægge denne Omstændighed nogen Betydning som Vidnesbyrd om Standens manglende Livskraft, ja ofte vidner det heller ikke om de paagældende Familiers Svækkelse. Lad os for at tage et simpelt Exempel tænke os, at 64 Familier stiftes under ganske ens Kaar, og at Slægterne fortsætte deres Liv under ganske de samme Love, i Henhold til hvilke en Fjerdedel af Ægteparrene stadig blive sønneløse, Halvdelen faar 1 voksen Søn hver og Resten 2. Tilsammen vil der saaledes være 64, der paany kan forplante Slægten, af disse ville de 48 faa Sønner, i Gennemsnit $1\frac{1}{3}$ hver. Af de 64 Familier er der nu 16, hvis Navne dø ud strax, det er Etleds-

slægter. Der vil være 32 Ægteskaber med en Søn og 16 med 2 Sønner, det er Slægter med mindst 2 Led. Af disse to Grupper vil der atter være 8 i første og 1 i anden (tilsammen 10 Ægtepar fordelt paa 9 Slægter), der ere sønneløse; disse Slægter havde i forrige Generation 10 Sønner, fordelt paa 9 Par, i Gennemsnit altsaa 1,1; dette er To-ledsslægter. Alle de andre Slægter fortsætte deres Tilværelse i 3die Led. De faa 64 Sønner, der kan stifte Ægteskab, og disse 64 fordele sig saaledes, at 1 Slægt har 4 Medlemmer, 4 have 3 Medlemmer hver, 14 have 2 hver og 20 have 1 Medlem hver. Der er altsaa nu nogle enkelte Slægter, der ere begyndte at blive ret talrige. Alle Familierne med Sønner havde i første Led 54 Sønner fordelt paa 39 Par, i Gennemsnit altsaa 1,4.

Altsaa: de Familier, der dø ud i 2det Led, ere prædestinerede til det ved i første Led at have forholdsvis færre Sønner pr. Ægteskab end de Familier, der fortsætte Livet, nemlig 1,1 mod 1,4. Men dette hidrører efter Forudsætningen slet ikke fra nogen Degeneration, men svarer fuldkomment til Sandsynlighedsregningens Love.

Ganske paa lignende Maade vil det gaa, hvis man betragter f. Ex. Hyppigheden af fuldstændig sterile Ægteskaber. 10 Mænd gifte sig samtidig, de ere lige kraftige og sunde, men den ene af dem faar en ufrugtbar Hustru, medens de andre faa Børn, og i næste Slægtled vil atter nogle blive barnløse, andre faa Børn, en Slægt vil voxte i Talrighed, en anden aftage osv., men man er ikke berettiget til af de forskellige Antal i de enkelte Slægtled at slutte noget med Hensyn til

Vitaliteten. Ikke heller kan man undre sig over, at de Slægter, der bevare Navnet, altsaa faa Sønner, have større Procent af Drengefødsler end de, der miste Navnet ved kun at faa Døtre, thi dette er jo egentlig blot en Tautologi, en Omskrivning af Kendsgerningen, at Navnet bevaredes eller forsvandt.

Det kræver altsaa en dybtgaaende Undersøgelse, at faa Svar paa Spørgsmaalet, om Vitaliteten i en Adelsslægt er ved at aftage, og jeg ser ikke rettere end, at man ikke kan undersøge den uden ved møjsommeligt at gaa til de enkelte Individier, hvoraf Slægterne bestaa. Det har stor slægtpathologisk Interesse at undersøge de Momenter, som Professor Fahlbeck har draget frem, og man maa være ham i høj Grad taknemlig derfor, men til den dyberegaaende Forstaaelse af Degenerationens Aarsager og til Afgørelse af, om der overhovedet er nogen Degeneration, strække disse Tal ikke til.

Hvis man ved en almindelig Dødelighedsundersøgelse udskilte alle de Mennesker af en Befolkningsgruppe, som døde i Løbet af en vis Tid, og alene undersøgte dem, saa vilde man deraf kunne udlede mange interessante Slutninger. Man kunde f. Ex. faa at vide, hvilke Aarsager disse Mennesker vare døde af, og hvilke Aldere de havde osv. Men det er en bekendt Sag, at en endegyldig Løsning af Spørgsmaalet om Dødeligheden fik man først ved at faa alle dem med, der ikke døde. Saaledes gaar det ogsaa med Slægtsdødeligheden. Vil man vide, hvorvidt Familier, der have bestaaet i et vist Antal Slægtled, have mindre eller større Livskraft end de yngre Familier, saa maa man tage dem for sig, Individ for Individ, og

se, hvorledes Tilstanden er i de to Grupper. Man kan ikke bygge Slutninger alene paa Oplysninger om de Familier, der ere uddøde i det paagældende Led, at disse Familier have haft faa Sønner, mange Cølibater osv., er i Virkeligheden kun en Omskrivning af den Kendsgerning, at de ere uddøde.

Denne Opgave er nu ingenlunde fri for Bryderier, men den lader sig løse, og medens Prof. Fahlbeck vel nok har ladet sig forlede til at bygge altfor meget paa de foreløbige Tal, han er kommen til, saa er det tydeligt, at han ikke blot allerede har samlet en Mængde Oplysninger, der ville kunne benyttes til dyberegaaende statistiske Undersøgelser, men han har ogsaa paa forskellige Steder i Bogen vist, at han har Øje for de paapegede Komplikationer ved Spørgsmaalet, jfr. f. Ex. hans Dødelighedsberegninger p. 330. Spørgsmaalet bliver saa meget brydsommere, fordi man ogsaa maa tage Hensyn til de store Forskydninger i Dødelighed fra Aarhundrede til Aarhundrede, Bevægelser, som endnu kun delvis ere kendte. Det kan da ogsaa paa Forhaand siges, at selv om man gaar meget dybt ned, kan man endda være udsat for at komme til Resultater, som Eftertiden maa berigtige.

Hvad der foreligger, er kun den første Del af et stort Værk. Det maa haabes, at Prof. Fahlbeck maa faa et rigt Udbytte af sine fortsatte Undersøgelser, og at det maa lykkes for ham at tage Hensyn til de mange Aarsager, der spille med ind ved Bedømmelsen af Slægternes Livsforhold. Det vil vel derved næppe kunne undgaas, at meget af den oprindelige Plan for hans Arbejde ændres, og at de foreløbige Resultater, som han har fremsat i første Bind, maa stilles ind

under andre Synsvinkler; men dette er ved et saadant Pionerarbejde, som Forfatteren her har paataget sig, uundgaaeligt; og det vil ikke være derpaa, at Værkets Lødighed og Betydning for Videnskaben beror. Det er først naar et Fag er kommet ind i det Stadium, da der kan skrives Lærebøger deri, at man kan forlange Arbejder af en Støbning.

Harald Westergaard.